

Majandus- ja tööstusministri määruse „Digimajanduse teaduspreemia konkurss“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõu eesmärk on kehtestada digimajanduse teaduspreemia (edaspidi *teaduspreemia*) määramise tingimused ja kord ning sätestada teaduspreemia hindamiskomisjoni moodustamise alused ja töökorraldus.

Teaduspreemia eesmärk on:

- ergutada teadustegevust digimajanduse valdkonnas;
- avaldada tunnustust silmapaistva uurimistöö või teadusartikli eest digimajanduse valdkonnas;
- tõsta esile digimajanduse valdkonna arengusse panustavaid uurimistöid ja teadusartikleid.
- võimaldada määrata eripreemia tööle, millel on digimajanduse valdkonna arengu seisukohalt väljapaistev praktiline väärtus, rakendatavus või valdkondlik mõju.

Eelnõu aitab tugevdada teadmussiiret ning soodustab teadustulemuste laiemat rakendamist ettevõtluses ja avalikus sektoris. Samuti toetab see digimajanduse valdkonna arengut ja suurendab valdkondlikku teadlikkust.

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 alusel.

Määruse rakendamine ei suurenda oluliselt ettevõtjate ega teiste asjaomaste isikute halduskoormust. Konkursil osalemine on vabatahtlik ning dokumendid esitatakse elektrooniliselt. Regulaarset aruandluskohustust ei kehtestata. Halduskoormus piirdub konkursil osalemiseks vajalike dokumentide esitamisega, mis on sarnaste konkursside puhul tavapärane.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi digimajanduse osakonna reaalajamajanduse projektijuht Pärja Bärge (tel 5885 1195, e-post parja.barg@mkm.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeletoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Inge Mehide (e-post inge.mehide@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, Euroopa Liidu õiguse rakendamise ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb kaheksast paragrahvist:

- 1) reguleerimisala;
- 2) teaduspreemia;
- 3) teaduspreemia kategooriad ja eripreemia;
- 4) teaduspreemia konkursi väljakuulutamine;

- 5) komisjoni moodustamine ja töökord;
- 6) konkursil osalemise tingimused;
- 7) konkursil osalemise dokumentide esitamine;
- 8) teaduspreemia määramine.

Eelnõu paragrahviga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala. Paragrahv määrab kindlaks, et määrusega reguleeritakse teaduspreemia konkursi läbiviimist, teaduspreemia määramise tingimusi ja korda ning konkursile esitatud tööde hindamiskomisjoni moodustamist, ülesandeid ja töökorda.

Eelnõu paragrahviga 2 sätestatakse teaduspreemia eesmärk ja selle väljaandmise üldised alused. Teaduspreemia konkurss kuulutatakse välja eelarveliste vahendite olemasolul. Sätte eesmärk on ergutada teadustegevust digimajanduse valdkonnas ning avaldada tunnustust silmapaistva uurimistöö või teadusartikli eest.

Eelnõu paragrahviga 3 kehtestatakse teaduspreemia kategooriad ja eripreemia määramise alus.

Kahe eraldi kategooria loomine võimaldab tunnustada eri tasemel teadustööd ning kaasata konkursile nii üliõpilasi, hiljuti õpingud lõpetanud isikuid kui ka teadustöötajaid. Selline lahendus toetab järelkasvu arengut ja aitab siduda akadeemilist teadust digimajanduse praktiliste väljakutsetega.

Uurimistööde kategooria eesmärk on väärtustada bakalaureuse-, rakenduskõrgharidus- ja magistriõppe lõputöid, millel on potentsiaal panustada digimajanduse arengusse. Eraldi kategooria loomine üliõpilastöödele aitab suurendada noorte teadlaste huvi valdkonna teemade vastu ning toetab teadusliku kompetentsi kasvu.

Teadusartiklite kategooria eesmärk on tunnustada kõrgema teadusliku tasemega publikatsioone, mis on läbinud rahvusvahelise eelretsenseerimise. Viide Eesti Teadusinfosüsteemi (ETIS) klassifikatsiooni kategooriatele 1.1 ja 1.2 aitab tagada tööde võrreldava teadusliku kvaliteedi ning tugineb Eestis väljakujunenud teaduspublikatsioonide hindamise süsteemile. ETISe kategooria 1.1 hõlmab kõrgetasemelisi rahvusvahelisi teaduspublikatsioone ning kategooria 1.2 laiemat ringi eelretsenseeritud teadusartikleid.

Eripreemia eesmärk on võimaldada tunnustada selliseid uurimistöid või teadusartikleid, mis paistavad silma eelkõige oma praktilise väärtuse, rakendatavuse või valdkondliku mõjuga. Eripreemia andmise võimalus loob paindlikkuse esile tõsta ka neid töid, mille tugevus seisneb otseses kasutatavuses või mõjus digimajanduse arengule, isegi kui need ei eristu samal määral tavapärase akadeemiliste kriteeriumide alusel.

Eelnõu paragrahviga 4 sätestatakse konkursi väljakuulutamise kord.

Paragrahviga reguleeritakse teaduspreemia konkursi väljakuulutamise põhimõtteid ning avalikkuse teavitamist konkursi tingimustest.

Teaduspreemia konkursi kuulutab välja valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga ning see avaldatakse ministeeriumi veebilehel. Selline lahendus tagab selge otsustusvastutuse ja konkursi avaliku kättesaadavuse.

Käskkirja avaldamine ministeeriumi veebilehel ning tööde esitamise tähtaja ja teaduspreemia suuruse märkimine käskkirjas tagab konkursi läbipaistvuse, võrdse kohtlemise ning avaliku kättesaadavuse kõigile potentsiaalsetele osalejatele.

Eelnõu paragrahviga 5 reguleeritakse hindamiskomisjoni moodustamist, ülesandeid ja töökorraldust.

Teaduspreemiate hindamiseks moodustatakse komisjon, et tagada tööde sisuline hindamine selgete kriteeriumide alusel.

Komisjoni moodustab valdkonna eest vastutav minister. Selline lahendus võimaldab tagada komisjoni moodustamise selge vastutusahela ning vajaduse korral selle koosseisu ajakohastamise.

Paragrahvi lõikes 3 sätestatud hindamiskriteeriumid ja nende osakaalud koondhindest tagavad tööde võrreldava hindamise ning suunavad tähelepanu kvaliteedile, akadeemilisele tasemele, originaalsusele ja asjakohasusele ning tulemuste panusele digimajanduse valdkonna arendamisse ja valdkondlikule tähtsusele.

Paragrahvi lõikes 4 sätestatud komisjoni õigused võimaldavad kaasata eksperte teaduspreemia määramise ettepaneku hindamiseks, küsida lisaandmeid uurimistöö või teadusartikli kohta ning teha ettepanek eripreemia määramiseks. Samuti võib komisjon teha ettepaneku jätta teaduspreemia kategoorias välja andmata, määrata kategoorias ühe või mitu teaduspreemiat või jagada teaduspreemia mitme kandidaadi vahel. See paindlikkus aitab tagada, et konkursi tulemused lähtuvad tööde tegelikust kvaliteedist ja sisulisest väärtusest.

Paragrahvi lõikes 5 sätestatud huvide konflikti vältimise eesmärk on tagada teaduspreemia konkursi erapooletus ja usaldusväärsus. Kui komisjoni liige on mõne konkursile esitatud uurimistöö juhendaja või preemia kandidaadiga seotud isik korruptsioonivastase seaduse tähenduses, nähakse ette tema asendamine uue liikmega. Selline regulatsioon aitab vältida olukorda, kus hindamise objektiivsuses võiks tekkida põhjendatud kahtlus, ning toetab konkursi läbipaistvust ja osalejate võrdset kohtlemist.

Eelnõu paragrahviga 6 sätestatakse konkursil osalemise tingimused.

Paragrahviga määratakse kindlaks teaduspreemia konkursi sihtrühmad ning tingimused, millele konkursile esitatavad tööd peavad vastama.

Uurimistööde kategoorias võib konkursil osaleda Eesti Vabariigi kodanik, kes õpib Eesti avalik-õiguslikus ülikoolis, välisriigi ülikoolis või rakenduskõrgkoolis bakalaureuse-, magistri- või rakenduskõrgharidusõppes akrediteeritud õppekava alusel või on sellise õppe läbinud. Teadusartiklite kategoorias võib konkursil osaleda isik, kes õpib Eesti avalik-õiguslikus ülikoolis doktoriõppes akrediteeritud õppekava alusel, on sellise õppe läbinud või on Eesti avalik-õigusliku ülikooli teadustöötaja.

Ministeeriumi ametnike ja töötajate konkursil osalemise piirang on vajalik võimaliku huvide konflikti vältimiseks ning konkursi usaldusväärsuse tagamiseks.

Uurimistöö puhul on tingimuseks, et selle kaitsmisest ei ole konkursiteates määratud tööde esitamise tähtjaks möödunud rohkem kui kaks aastat. Teadusartikli puhul on tingimuseks, et see on eelretsenseeritavas rahvusvahelises teadusajakirjas avaldamiseks vastu võetud või avaldatud ning selle avaldamisest ei ole konkursiteates määratud tööde esitamise tähtjaks

möödunud rohkem kui kaks aastat. Ühte uurimistööd või teadusartiklit võib konkursile esitada üks kord.

Teaduspreemia saaja kohustus esitleda oma tööd ministeeriumi soovil ministeeriumiga seotud avalikel esinemistel kuni kaks korda aitab kaasa teadustulemuste laiemale tutvustamisele ja valdkondliku teadlikkuse suurendamisele. Säte, mille kohaselt ministeerium ei hüvita konkursil osalemisega seotud kulusid, lähtub konkursi vabatahtlikkuse põhimõttest. Ministeeriumile antud õigus kasutada konkursile esitatud uurimistöid ja teadusartikleid autorile viidates võimaldab tutvustada konkursi tulemusi, levitada häid praktikaid ning toetada teadmussiiret.

Eelnõu paragrahviga 7 sätestatakse konkursil osalemiseks esitatavad dokumendid ja nende esitamise üldpõhimõtted.

Konkursil osalemiseks tuleb esitada kirjalik avaldus, uurimistöö või teadusartikkel, autori elulookirjeldus, eestikeelne lühikokkuvõte ning õpinguid või teadustöötaja staatust tõendav dokument. Nõutavate dokumentide eesmärk on võimaldada hindamiskomisjonil hinnata töö teaduslikku taset, praktilist väärtust ja vastavust konkursi tingimustele ning kontrollida osalemisõigust.

Uurimistöö või teadusartikkel peab olema esitatud eesti või inglise keeles. Lisaks nõutakse eestikeelset lühikokkuvõtet, mille pikkus on uurimistööl kuni kolm ja teadusartiklil kuni kaks lehekülge ning millest peab nähtuma seos digimajanduse valdkonnaga.

Uurimistöö puhul tuleb esitada diplom või ülikooli teaduskonna väljastatud tõend õppimise kohta ning teadusartikli puhul Eesti avalik-õigusliku ülikooli väljastatud tõend doktoriõppes õppimise, selle lõpetamise või ülikoolis teadustöö tegemise kohta. Need dokumendid on vajalikud konkursil osalemise tingimuste täitmise kontrollimiseks.

Elektroonilise esitamise nõue muudab menetluse osalejatele lihtsamaks ja halduslikult tõhusamaks ning vähendab dokumentide menetlemisega seotud halduskoormust.

Eelnõu paragrahviga 8 sätestatakse teaduspreemia määramise kord.

Paragrahviga reguleeritakse teaduspreemia määramise otsustusprotsessi ning võimalust anda välja eripreemia.

Teaduspreemia ja vajaduse korral eripreemia määrab valdkonna eest vastutav minister komisjoni ettepaneku alusel käskkirjaga. Selline lahendus ühendab komisjoni eksperdihinnangu ja ministri otsustusvastutuse ning aitab tagada konkursi usaldusväärsuse ja läbipaistvuse.

Vajaduse korral eripreemia määramise võimalus võimaldab tunnustada tööd, millel on digimajanduse valdkonna arengu seisukohalt väljapaistev praktiline väärtus, rakendatavus või valdkondlik mõju.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega. Määruse raames antavad preemiad ei ole käsitletavad riigiabina, kuivõrd preemia saaja on füüsiline isik, kes ei ole käsitletav ettevõtjana riigiabi regulatsiooni mõttes.

4. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega seotud kulud kaetakse valdkonna eest vastutava ministeeriumi eelarvest. Teaduspreemiate kogumaht ja täpne rahastus määratakse iga-aastase konkursi tingimustes.

5. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

6. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi kaudu koostöölastamiseks Rahandusministeeriumile ning Haridus- ja Teadusministeeriumile.